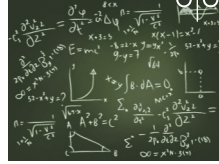




HAUE OG KNUDSEN PRÆSENTERER UDFORDRINGER I DANSK HISTORIEDIDAKTIK OG FREMHÆVER AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER.

SIDE 5



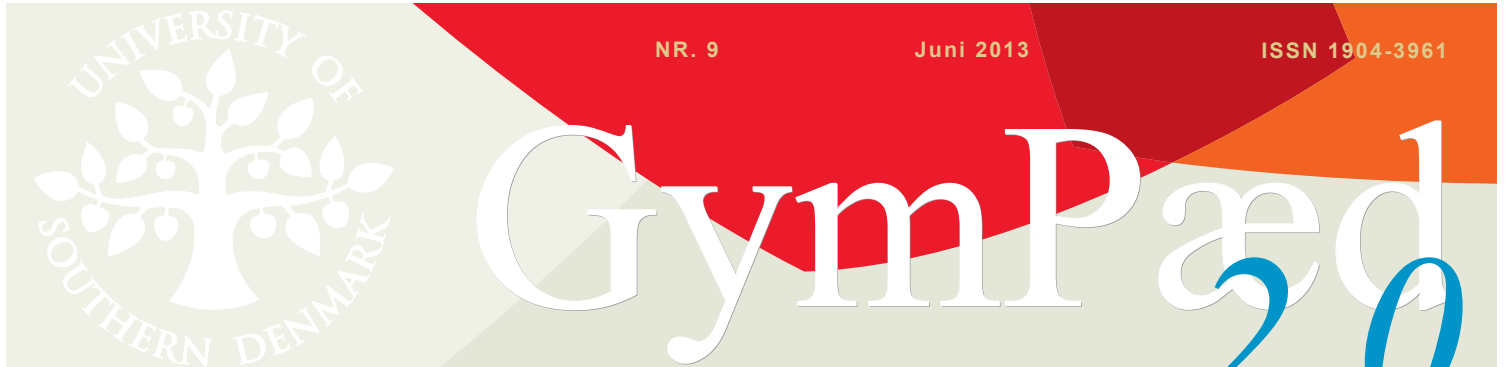
PH.D.-PROJEKT UNDERSØGER HVORDAN SKRIVNING KAN UDVIKLES I MATEMATIK PÅ GYMNASIET OG UDFORDRE IDENTITETEN BÅDE I SELVE FAGET OG HOS ELEVEN.

SIDE 7



ZEUNER OG WIEDEMANN GIVER ET BUD PÅ, HVORDAN ET SAMSPIL MELLEML PUSH- OG PULLFAKTORER KAN STYRKE ELEVERNES BEREDSKAB TIL VANSKELIGHEDERNE UNDERVEJS.

SIDE 9



VIDEN OM LIVET OG UNDERVISNINGEN PÅ DE GYMNASIALE UDDANNELSER

www.sdu.dk/gp2

De nordiske lande betragtes normalt som verdens mest succesfulde nationer, når det kommer til ligestilling. Men der er stadigvæk store uligheder på et område som skolernes ledelse, hvor der eksisterer en ubalance til mændenes fordel. Hvordan kan vi forklare det? Vores undersøgelse afslører bl.a. markante forskelle inden for de to køns strategier for karriereudvikling.

Chanceryttere og domænebyggere – eller (u)ligestilling i gymnasieledelse

AF MARIANNE ABRAHAMSEN OG KATRIN HJORT

De gymnasiale uddannelser er et område, hvor kvinder er i overtal. Blandt eleverne er der overvægt af kvinder. Over halvdelen af lærerne er kvinder, og på mellemliderniveau er der næsten 40% kvinder.

Men på toplederniveau er kvinder i undertal, og ubalancen er til at tage at føle på: under 25% er kvinder. Ser man på resten af samfundet, er den kvindelige repræsentation blandt ledende medarbejdere i den offentlige sektor 18-24%. I den private sektor er underrepræsentationen på toplederniveau endnu mere markant, 4,4% (UVM 2011, DS 2010, DK Statistik, 2011, Ledernes Hovedorganisation, 2010). Denne ulighed betragter vi som et problem. Ikke fordi kvinder nødvendigvis er bedre ledere end mænd, ej heller at de skal gøre en karriere i ledelse.

Fortsættes side 3

NYT FRA IKV

Center for Forskning i Skoleudvikling (CFS) er under oprettelse på Institut for Kulturvidenskaber under ledelse af lektor Steen Beck. Visionen er at CFS bliver et nationalt og regionalt centrum for en række forsknings- og udviklingsaktiviteter, heriblandt følgeforskning og anden forskning i udviklingsprojekter på gymnasiale uddannelser, fællesforskning med professionshøjskolerne i specielt Region Syddanmark, videreudvikling af det gymnasiale pædagogikum og afholdelse af konferencer, seminarer og kurser.

Ane Qvortrup er blevet ansat som lektor ved IKV, fagmiljøet Uddannelsesvidenskab. Ane Qvortrup har taget sin ph.d. ved det daværende Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier (IFPR) på SDU. Hun har været adjunkt ved Aarhus Universitet.



Tillykke med *Gymnasiepædagogik*, 2. udgave

Leder

I slutningen af maj 2013 udkom 2. udgave af *Gymnasiepædagogik* på Hans Reitzels Forlag. Det er der grund til at ønske os alle sammen tillykke med. *Gymnasiepædagogik* er en helt afgørende vigtig samlet og samlende referenceramme for både praktikere og forskere i gymnasieverdenen. Det er indlysende at dette mammutværk – trods sin enorme størrelse på 753 sider, med syv dele og 56 kapitler – ikke kan stå alene når der skal forskes og undervises i gymnasiepædagogik.

Fortsættes side 2

Fortsat fra side 1

gik. Men bogen er et uomgængeligt fælles udgangspunkt og afsæt for at bygge bro mellem praksis og teori, mellem forskning og undervisning, mellem det kendte og det kommende.

Gymnasieverdenen er under opbrud og under voldsom forandring – OK 13 er blot det seneste skud på stammen. Nogen kunne spørge: Hvad skal der dog overhovedet blive af gymnasiet som vi kender det? Her har vi så netop en bog der faktisk forsøger at forstå hvad der er gået forud, hvad status er aktuelt, og hvordan fremtiden måske kommer til at se ud. Den får de gymnasiale ungdomsuddannelser til at fremstå som en helhed der ganske vist kan være svær at få til at hænge sammen, men som kan anskues som én sammenhæng i et kritisk forskningsinformeret lys.

I den nye 2. udgave redigeret af Erik Damberg, Gitte Holten Ingerslev, Jens Dolin og Peter Kaspersen er alle kapitler fra 1.-udgaven, der udkom i 2006, blevet grundigt eftersat og revideret, og der er også kommet nye kapitler til, blandt andet ét om læremidler. Bogen indeholder desuden en lang række grundige velformidlede introduktioner til alle aspekter af den komplekse gymnasiepraksis uanset om vi taler læring, ledelse eller fag og fagdidaktik i mange afskygninger. Det er uvurderligt. Ikke mindst for undervisningen i teoretisk pædagogikum, hvor bogen bruges flittigt.

Nu kunne man et øjeblik tro at der med denne 2. udg. er sat et punktum for gymnasieforskningen, og at man nu véd hvad der vides skal i denne sammenhæng. Det er selvfølgelig ikke tilfældet. Forskere fra nærværende Institut for Kulturvidenskaber, fagmiljøet Uddannelsesvidenskab, som har bidraget til en række kapitler i bogen, forsker naturligvis videre i en række aktuelle problemstillinger. Og i dette nummer af *GymPæd 2.0*, som er det niende af slagsen, bringes fire artikler som formidler ny forskning.

Katrin Hjort og Marianne Abrahamsen sætter fokus på ”Chanceryttere og domænebyggere – eller (u)ligestilling i gymnasieledelse”, hvor de peger på køn som et uløst problem for gymnasieledelse.

Harry Haue og Heidi Eskelund Knudsen diskuterer ”Udfordringer til historiedidaktikken”, hvor de tager udgangspunkt i den kritiske påstand at historieundervisningen i det almene gymnasium trods reformtiltag og ændrede læreplaner befinder sig i en situation hvor det reproducerende over for det analyserende bevarer sin dominans.

Finn Wiedemann og Lilli Zeuner diskuterer ”Grænser for pædagogik”, hvor de med udgangspunkt i følgeforskning af et større forsøgs- og udviklingsarbejde fokuserer på ”anvendelsesorientering i praksis”, som deres undertitel lyder.

Endelig interviewer Marianne Abrahamsen ph.d.-stipendiat i matematikdidaktik Steffen M. Iversen om hans igangværende undersøgelse af ”Matematikens nye skrivere”. Matematikskrivere i dag bliver ikke kun afkrævet at kunne udtrykke sig i matematiske symboler og tegn, men skal også kunne udtrykke sig med verbalskrift. Spørgsmålet er hvad det betyder for deres læring – og for faget. Det ved vi kun lidt om.

Som man kan høre, veksler artiklerne i *GymPæd 2.0* mellem fokus på organisation, ledelse, fagdidaktik og læring – og sammenhænge derimellem. Det fælles for artiklerne er et ønske om at skabe ny viden der kan bringe gymnasiepædagogikken endnu videre, i teori og ikke mindst i praksis. Måske nogle af pointerne i de artikler der optræder her, vil optræde i en senere 3. udgave af Gymnasiepædagogik der udkommer om 7-10 år...

Venlig hilsen og god læselyst

Redaktionen

Redaktion af *GymPæd 2.0*

Marianne Abrahamsen, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: maab@sdu.dk

Nikolaj Frydensbjerg Elf, ph.d., lektor ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: nfe@sdu.dk

Anne Jensen (ansv.havende), ph.d., institutleder ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: anne.jensen@sdu.dk

se, hvis de ikke har lyst. Den ulige repræsentation er problematisk af økonomiske og demokratiske grunde. Et samfund må nødvendigvis bruge sine menneskelige ressourcer på den bedste måde, ligesom dets demokratiske status afspejler sig i, hvordan mulighederne for at opnå en topplacering er opdelt med hensyn til køn, social og kulturel baggrund osv. Spørgsmålet er af særlig betydning inden for uddannelse, fordi lærere og skoleledere— på godt og ondt— fungerer som rollemodeller for nye generationer.

For at belyse spørgsmålet: ”Hvorfor er der så få kvinder på toppen i det danske gymnasium?” foretog vi i 2010 en undersøgelse blandt alle top- og mellemledere i de gymnasiale uddannelser, stx, hhx, htx og hf. Vi spurgte ind til de to køns ledelsestile og ledelsesværdier, karriereforløb, kombinationen af karriere og familie samt til stereotyper om såvel mandlig og kvindelig ledelse.

På trods af det relativt begrænsede materiale med en svarprocent på godt 50, gav undersøgelsen støtte til en række— måske— overraskende ligheder og forskelle, som kunne bidrage til en forklaring eller forståelse af ubalancen på topniveau.

Et samfund må nødvendigvis bruge sine menneskelige ressourcer på den bedste måde, ligesom dets demokratiske status afspejler sig i, hvordan mulighederne for at opnå en topplacering er opdelt med hensyn til køn, social og kulturel baggrund osv.

Kønnede værdier

En af overraskelserne var den store lighed, der kom frem i svarene om ledelsesværdier og ledelsestils. Alle lederne, mænd som kvinder, mellem- som topledere, prioriterer de klassiske ’danske’ egalitære og ’feminine’ værdier såsom uhøjtidelighed og omsorg. Dette kom frem ved at vi spurgte ind til deres opfattelser i forhold til den klassiske skelnen mellem et mandligt og et kvindeligt paradigme i ledelsestænkning (Gray, 1993), som læner sig op ad den klassiske europæiske modsætning mellem rationalitet og emotionalitet. Maskulinitet er defineret som det, der fokuserer på objektivitet, disciplin, effektivitet, konkurrenceevne osv. i modsætning til det feminine, som fokuserer på subjektive og relationelle funktioner, omsorg, konsensus, osv. Den stereotype, men udbredte antagelse er, at mænd er bedst udstyret til ledelse, fordi de har ’hvad der skal til’ i forhold til at udføre, hvad der formodes at være den bedste praksis, som er knyttet til de rigtige maskuline værdier såsom rationalitet og effektivitet.

Disse stereotyper passer ikke i vores tilfælde. Scenen er mere kompliceret. Selv de danske mandlige topledere, som har gennemført, set fra et ledelsessynspunkt, må siges at være den mest succes-

fulde karriere i det gymnasiale system, beskriver sig selv som gode og omsorgsfulde ’forældre’ gennem uddelegering af indflydelse og ansvar. Over halvdelen af de øverste ledere karakteriserer deres kvaliteter som ledere i benævnelser, der er traditionelt mærkede som feminine, såsom åbenhed, tolerance, omsorg, kreativitet, hensyn til individuelle forskelle. Den eneste undtagelse er, at kvinderne nævner ’disciplineret’, som er et udtryk, der traditionelt knyttes til maskulinitet. De mindre populære kvaliteter er ’maskuline’, såsom formel, normativ, konkurrenceorienteret. Således krydser lederens udtrykte værdier og ledelsestil grænserne for en kønsopdeling, så det er ikke her, at forklaringen skal findes.

Karriere og familie

En anden overraskelse var, at den sædvanlige forklaring på kvinders manglende indtog i topledelse, som bygger på hensynet til familien og hjemmet, tilsyneladende ikke holder. De mandlige og kvindelige lederes familiemæssige situationer eller holdninger til familien var ret ens. Antallet af børn er omtrent den samme, de siger alle, at de har

god støtte fra familie og partnere, og de har alle en erklæret ambition om at opnå en rimelig balance mellem karriere og privatliv. Vores empiriske materiale afviser med andre ord ’de sædvanlige forklaringer’, såsom at kvinders karriere især er begrænset af sociale strukturer som familiemæssige forpligtelser, børnepasningsproblemer eller ved personlige valg baseret på familiens værdier.

Konkurrerende strategier

Så ... som endnu et forsøg på at forklare, hvorfor kvinder alligevel ikke opnår de højeste stillinger i de danske gymnasier, vendte vi

MARIANNE ABRAHAMSEN



Ekstern lektor ved Institut for Kulturvidenskaber – SDU

Domænebyggere	Chanceryttere
Studievejleder	Skift i ansvarsområder (f.eks. fra lærer til teamleder, inspektor, studieleder) Skift i fagområder (f.eks. fra humaniora til naturvidenskab/økonomi)
Faglig forening Fagkonsulent	Skoleskift (f.eks. fra skole til skole, fra skole til tidl. amt, til ministeriet eller den private sektor)

spørgsmålet 180 grader og spurgte: Hvordan gør mænd? Eller mere præcist: Hvordan bliver topledere topledere? Hvilken karrierebaner følger de, og hvilke karrierestrategier anvender de?

Og her viste der sig forskelle. I vores materiale kunne vi identificere to karrierestrategier. Den ene type kaldte vi domænebyggerne, og den anden kaldte vi chancerytterne. Den første strategi er karakteriseret ved at opbygge og konsolidere et domæne i forlængelse af den enkeltes eksisterende personlige og faglige kvalifikationer. Den anden strategi er derimod karakteriseret ved mere radikale skift i opgaver— internt i organisationen eller eksternt mellem organisationerne.

Ens for begge tilgange er, at det ikke drejer sig om en lige bevægelse fra bund til top i en organisation, men snarere om gensidige bevægelser, hvor man på samme tid tager et— større eller mindre— trin 'sidelæns' og et skridt 'op'. Men chancerytterne kører en mere lodret bane, og domænebyggerne kører en mere vandret bane. Begge strategier anvendes af både mænd og kvinder, men at tage chancer synes at være den mest effektive strategi for at få en topniveaujob— og foretrakkes af flere mænd, end kvinder. Med andre ord vælger kvinder generelt mindre effektive strategiske træk end mænd, hvilket kan bidrage til at forklare deres lavere succesrate i overgangen fra mellem- til øverste leder.

Skolekulturen

Et aspekt, som rækker ud over det personlige plan, er det træk ved den kultur, som er dominerende i danske gymnasier— nemlig det ambivalente forhold til ledelse (Gray, 1993). Det ligger i forlængelse af den egalitære kultur— og af lærernes status som akademikere. De ser sig selv som uafhængige og selvstændige professionelle. På godt og ondt.

(...) at det ikke drejer sig om en lige bevægelse (...) men snarere om gensidige bevægelser, hvor man på samme tid tager et— større eller mindre— trin 'sidelæns' og et skridt 'op'

På den ene side har de altid været meget ansvarlige for kvaliteten af deres fagundervisning og deres elevs læring. På den anden side kan de ikke lide kolleger, der 'spiller ledere', og som blander sig i områder, hvor de har begrænset konkret viden.

Dette 'fjendskab' mod ledelse kan være en hindring for udvikling af lederskab, fordi det gør det svært åbent at have lederambitioner og at diskutere ledelse. Måske stadig især for kvinder.

Mulighederne for forandring

Ovenstående har fokuseret på nogle af de aspekter, som kan forklare ubalancen mellem mænds og kvinders karrierebaner i gymnasiale uddannelser. Hertil kommer en række andre faktorer, som graden af

lyst til ledelse, graden af ledelsesudvikling på den enkelte skole, pasningsmuligheder for børn, m.m.

Skal vi på baggrund af undersøgelsens resultater give nogle råd til at støtte ligestilling i skolernes ledelse, er nogle ganske indlysende, og de relaterer sig til forskellige niveauer:

- Det personlige
- Det organisatoriske
- Det samfundsmæssige

På det *personlige* niveau kan det konstateres, at beslutninger er personlige og træffes individuelt, men måske kunne det være produktivt, især for kvinder med

lederambitioner, at turde møde dem, navngive dem og diskutere fordele og ulemper i "sikre omgivelser". Man kan måske tale om at af-individualisere de personlige beslutninger. På det *organisatoriske* niveau kan især den øverste ledelse gøre et godt stykke arbejde for at fokusere mere på at identificere yngre kvinder såvel som mænd med ledelsespotentialer og tilskynde dem til at deltage i organisationsudvikling, videreuddannelse og eksterne netværk. På det *samfundsmæssige* niveau er gode velfærdsydelser for alle selvfølgelig afgørende, ikke kun for kvindelige ledere. I familier med to forsørgere og ambitionen om at dele ansvaret for familien er presset stort.

Når det i øvrigt kommer til samfundsmæssige løsninger— såsom officielle politikker— er Ligestillingsloven fra 1978 noget, som man stadig burde gribe fat i. Men her er der en interessant forskel mellem Danmark og de øvrige nordiske lande. I de øvrige fire lande har det været helt legitimt at forsøge at gennemføre politiske strategier som lige muligheder med hensyn til køn, sprog, etnicitet, religion osv. ved love, kvotesystemer, økonomiske incitamentter og så videre. Denne

KATRIN HJORT



Professor ved
Institut for Kulturvidenskaber – SDU

form for politik, som er en videreførelse af Ligestillingsloven, er ikke populær i Danmark. Hverken mellem mænd eller kvinder. "Jeg vil blive vurderet på lige fod" og "Jeg vil blive værdsat for mine kvalifikationer, i ikke for mit køn" er de almindelige argumenter. Måske som en konsekvens af den individualistiske eller liberale tendens – og på trods af de kollektive eller sociale holdninger— er de mere udbredte i Danmark.

Så hvis vi ser på ligestilling i dansk gymnasieleddelse, kan vi måske blive nødt til at vente på en ny generation af kvinder og mænd, der kommer ind scenen og skaber nye muligheder—og måske nye former for vanskeligheder. De er på vej som mellemledere, men spørgsmålet er, om de tager det næste skridt til toppen? I den mellemliggende tid kan vi forsøge at undgå stereotype billeder af mandlig og kvindelig ledelsesstil. Det er bevidstheden om, at kvinder i ledelsen kan udføre deres lederskab på en række forskellige måder— i en række forskellige sammenhænge— der kan gøre en forskel.

Undersøgelsen kan ses i hele sin længde i [Gymnasiepædagogik, nr. 91, SDU, 2013](#)

REFERENCER

Gray, H.L. (1993) Gender issues in management training, in Ozga, J. (ed.) Women in Educational Management (Buckingham: Open University Press)

Hjort, Katrin (2010): "Non Sense – Danish Upper Secondary School Reform 2005" in International Journal of Education no. 10 July 2010

Hjort K. & P.H. Raae (2012): "Strategic Self-Management - Danish gymnasium management between playing solo and showing solidarity" in Journal of Public Administration and Governance, Vol. 1, Nr. 2, 2011, s. 186-2012

Udfordringer til historiedidaktikken

Historieundervisningen i det almene gymnasium befinder sig trods ændrede læreplaner i en situation, hvor det reproducerende over for det analyserende bevarer sin dominans. En opgave for historiedidaktikken kan derfor være at styrke en didaktisering, der accentuerer det analyserende aspekt. Artiklen præsenterer kortfattet nogle linjer i dansk historiedidaktik og fremhæver aktuelle problemstillinger.

AF HARRY HAUE OG HEIDI ESKELUND
KNUDSEN

Der findes flere definitioner af historiedidaktik, nogle omfatter både den læring, der finder sted i skolen, og den socialisering, der finder sted i samfundet, andre koncentrerer sig om historieundervisningen. Et eksempel på den sidste type er formuleret af Harry Haue:

Historiedidaktik omfatter i en undervisningssammenhæng de overvejelser, der skaber forudsætninger for at eleverne kan øve sig i at formulere eksistentielle spørgsmål til mødet med fortidens spor og udnytte svarene i deres hverdags- og samfundsliv.

Der er dermed tale om et begreb, en forskningstradition og tilgang til undervisningspraksis, som kredser om problemstillinger vedrørende forholdet mellem teori og praksis.

Historieundervisning i massegymnasiet

Fagdidaktikken er afledt af almendidaktikken. Almendidaktikken blev i Danmark bl.a. udviklet ved Danmarks Lærerhøjskole i 1960'erne (K.E. Larsen). For historiefagets vedkommende udviklede der sig først i løbet af 1970'erne en fagdidaktisk teori, der kun langsomt slog igennem i praksis. Fagdidaktikken deles naturligt i fagspecifikke discipliner. Historiedidaktik har som begreb ikke nogen lang historie. Først da massegymnasiet afløste eliteskolen i 1960erne, blev det påkrævet at udvikle respektive fagdidaktikker, herunder historiedidaktik. En af de væsentligste grunde var, at historieundervisningen i Danmark som i flere vestlige lande forlod en materialdannende (begreberne 'material- og formaldannelse' knytter sig til Wolfgang Klafki og hans teori om kategorial dannelse og

kronologisk tilgang til fordel for en overvejende formaldannende undervisning). I England opstod 'New History', i Vesttyskland anlagde man en eksemplarisk synsvinkel med inspiration fra teoretikere som Wagenschein, Klafki og Negt, og i Danmark blev knudetovsprincippet indført i 1971.

"Knudetovsprincippet" handler om nedtoning af de kronologiske sammenhænge og en opprioritering af fokus på afgrænsede områder.

Opgivelsen af den kronologiske tilgang slækkede pensumstyringen af undervisningen og åbnede mulighed for at eleverne kunne få medbestemmelse. De mange nye elever fra bogligt fremmede hjem, der som en del af den efterspurgt intelligensreserve søgte gymnasiet og hf, kunne nu selv konstruere historien ved hjælp af kilderne under lærerens vejledning. Målet var at øve elevernes kritiske sans. Dermed blev de induktive dele af undervisningen styrket i forhold til de deduktive, og vigtigt i denne forbindelse var, at det drejede sig om at styrke elevernes interesse for faget. I denne sammenhæng var det vigtigt at inddrage elevernes egne erfaringer og udnytte og udvikle deres sociologiske fantasier.

Fra 1960 til 1980 voksede gymnasiefrekvensen fra 6 til 18 %, og historielæreren blev – som i dag – ofte konfronteret med spørgsmålet: Hvorfor skal vi bruge tid på at vide noget om fortiden? Den korte version var, at historie var et eksamenfag. En mere fyldestgørende forklaring krævede nogle historiedidaktiske overvejelser, som ikke kunne nøjes med at henvise til, at eleverne skulle lære historie for historiens skyld. De historiedidaktiske refleksioner skulle også henvise til, at eleven skulle lære om dele af den forti-

dige udvikling for at blive klogere på sig selv.

Massegymnasiet efterspurgt mange nye lærere, der kunne mestre den nye formaldannende historieundervisning. De nyuddannede historielærere kom efter reformer af historiestudiet på universitetet i 1968 til gymnasiet med dybtgående viden om ret isolerede emner og skulle samtidig leve op til elevernes ofte kalejdoskopske forventninger og emnevalg. Det var en betydelig udfordring, som yderligere skærpede behovet for historiedidaktiske refleksioner.

Behovet for didaktisk refleksion

"Didaktik" i en bredere betydning kan karakteriseres som: *Videnskaben om undervisning og læring under hensyntagen til de rammer, den er underlagt*. Denne bredere opfattelse af didaktikbegrebet dannede grundlag for udviklingen af den moderne historiedidaktik.

I Historielærerforeningens bestyrelse drøftede man i slutningen af 1970erne, hvordan især de ældre historielærere kunne tunes ind på at bruge den brede opfattelse af "didaktik" i deres undervisning. Et af forslagene var at koble den faglige efteruddannelse sammen med didaktiske refleksioner, og Historielærerforeningen udgav derfor en antologi om teorier, der kunne styrke og hjælpe disse på vej. Redaktørerne af antologien skrev i forordet:

HARRY HAUE



Dr.phil. professor emeritus ved
Institut for Kulturvidenskaber – SDU

"Hermed forligger der en historiedidaktisk og pædagogisk artikelsamling, som efter redaktionens mening kan bruges i de pædagogiske uddannelser, i efteruddannelsen og som forhåbentlig kan virke inspirerende i det faglige undervisningsarbejde."

Antologien blev udsendt til samtlige historielærere i gymnasiet og hf, men redaktionen var sig bevidst, at opgaven var 'meget' vanskelig.

Opgaven blev ikke mindre af, at den lange linje, udviklings- og sammenhængsforståelse, stadig for det store flertal af historielæreres i gymnasiet og hf var lige så vigtig som det konstruktivistiske arbejde med kilderne. Hvordan kunne historielæreren i undervisningen tilgodese både bredde og dybde?

En af bidragyderne i antologien var Sven Sødring Jensen, der bl.a. for-

midlede det nye begreb 'historisk bevidsthed', som vesttyske historiedidaktikere i slutningen af 1960'erne havde italesat. Essensen af begrebets funktion var, at eleverne skulle opfatte sig som både historiskskabende og historieskabende ved at forbinde fortid, nutid og fremtid. I den historiedidaktiske debat kom historiebevidsthedsbegrebet snart til at spille en dominerende rolle. Der var tale om et metabegreb, der kunne forbinde både 'kritisk sans' og 'udviklings- og sammenhængsforståelse', og dermed opløse det dilemma, som mange historielærere kæmpede med. Metabegrebet anviste dog ikke hvilket stof, der skulle vælges, eller hvilke metoder, der skulle præge undervisningen, hvilket dermed fastholdt vigtigheden af lærernes fagdidaktiske refleksioner. Begrebet fik ikke desto mindre en central placering i 1988-bekendtgørelsen for historie, hvor formålsparagraffens første del lyder således:

"Formålet med historieundervisningen er, at eleverne udvikler deres historiebevidsthed og evne til oplevelse af historie, får mulighed for at styrke deres identitet gennem kend-

skab til deres kulturbaggrund og får klarhed over deres handlemuligheder."

I forbindelse med gymnasireformen i 2005 tog læreplansudvalget konsekvensen af, at historiebevidsthed ikke kunne være et enkeltstående retningsgivende begreb, og bevidsthed blev ligestillet med viden

"Formålet med historieundervisningen er, at eleverne udvikler deres historiebevidsthed og evne til oplevelse af historie, får mulighed for at styrke deres identitet gennem kendskab til deres kulturbaggrund og får klarhed over deres handlemuligheder."

og identitet. Som noget nyt blev der skabt en kombination af kompetencemål og kernestof, der etablerede mere faste rammer omkring undervisningen. Læreren (og eleverne) kan dog inden for disse rammer i vid udstrækning frit tilrettelægge undervisningen. Dermed vedbliver didaktisk refleksion at spille en central rolle i undervisningen.

Aktuelle historiedidaktiske problemstillinger

Ser man på historieundervisningen i gymnasiet i dag, tyder noget på, at nogle problemstillinger kan siges at have bevaret deres aktualitet til trods for diskussioner og debat siden historiedidaktikkens fødsel i 70'erne.

Det vedrører bl.a. forholdet mellem den formaldannende og materialdannende undervisning. Selvom historie som skolefag har gennemgået forandringer og oplevet skiftende læreplaner, viser undersøgelser, at undervisning med vægt på redegørelser for og gengivelser af grundbogs-lignende indhold stadig spiller en stor rolle i historieundervisningen. Som modsvar hertil arbejder eleverne med analyser af kildematerialer, men disse analyser har tendens til alene at foregå inden for

HEIDI ESKELUND KNUDSEN



Cand.mag. ph.d.-stipendiat ved Institut for Kulturvidenskaber – SDU

kildernes egne univers og i tilfælde endda ligefrem at fungere som illustrationer for grundbøgernes beskrivelser af historiske begivenheder.

REFERENCER

H. Haue (2011) "History Education in Denmark" i: W. Hasberg and E. Erdmann (eds.) Facing, Mapping, Bridging Diversity. Foundation of a European Discourse on History Education. Schwalbach: Wochen Schau Wissenschaft, p. 173-209.

Aase B. Ebbensgaard (2011) 'Mærkedage – når de mærkes. Historiedidaktik som demokratisk dannelse' i: E. Damberg (red.) Per aspera ad astra. Festskrift til Harry Haue. Odense: Gymnasiepædagogik Nr. 84, 2011, s. 63-74.

H. Haue (2009) 'Historiedidaktik – kontinuitet og nydannelser' i: P. Wibben (red.) Historiedidaktik. København: Columbus, s. 7-25.

Thyge Winther-Jensen (2001) 'Hvad er almen didaktik?' i: Signe Holm-Larsen, Susanne Wiborg og Thyge Winther-Jensen (red.) Undervisning og Læring – Almen Didaktik og Skolen i Samfundet, Vejle: Kroghs Forlag, s. 19.

O. Jellingsø, Helmer Jørgensen, Jørgen Olsen, Johan Nielsen, Inger Svane og Harry Haue (1981) En levende historie – i teori og praksis, Sænummer af Noter om Historie og Undervisning nr. 68, forord.

Bekendtgørelse af 4. november 1987 om fagene i gymnasiet, § 16.

H. Haue (2007) Didactics of History. Five Lectures. Gymnasiepædagogik nr. 65, s. 71-85.

For det andet er 'analyse' oftest noget, der foretages i forhold til kilden og ikke grundbogen. Dvs. kildetekst og grundbogstekst opfattes som to adskilte størrelser. Disse forhold kan endvidere spejles i det paradoksale forhold, at de fleste historielærere gør sig mange didaktiske overvejelser over, hvorledes undervisningen skal og kan tilrettelægges, gennemføres og evalueres ikke kun i overensstemmelse med læreplanen for faget, men også for en større dannelses- og samfundsmæssig funktion.

Forskningens opgave er derfor i samarbejde med praksisverdenen at belyse disse forhold samt at kvalificere de fagdidaktiske refleksioner, der muliggør transformationerne af historie som akademisk fag til historie som skolefag.

Matematikens nye skrivere

At skrive matematik er i dag ikke kun at skrive tal og løse opgaver. Det nye element er rapportskrivning, som kan ændre elevernes opfattelse af faget og af sig selv i faget. Det giver nye læringspotentialer og håb at flere vil vælge de naturvidenskabelige uddannelser.

AF MARIANNE ABRAHAMSEN

”Matematik er ikke lige mig”, eller ”Jeg elsker matematik”. Enhver matematiklærer har hørt begge disse sætninger udtalt med himmelvendte øjne eller med stor intensitet. Matematik er et fag, der deler vandene, og præferencerne knyttes både til elevernes identitet og til deres følelser.

Naturvidenskabelige kompetencer har høj status på regeringsplan som et vigtigt element til at kunne klare sig i den globale konkurrence. Der er bred enighed om, at der skal gøres en ekstra indsats i undervisningen for at få flere ind på de naturvidenskabelige uddannelser, og forskning i matematik-didaktik er ét af de store forskningsområder inden for fagdidaktik på verdensplan.

Ph.d.-studerende Steffen Møllegaard Iversens projekt, *Matematikfagets*

skrivere, er en del af denne trend. Han forsøger at give svar på, hvordan *skrivning* kan udvikles i matematik i gymnasiet og udfordre identiteten både i selve faget og hos eleven.

Skrivning som ny kompetence

Projektets udgangspunkt er, at skrivning er en nøglekompetence i dagens samfund. Den teknologiske udvikling i medierne har øget skriftlighedens udbredelse, og skriftlighed indgår i dag i alle gymnasiet fag. Men spørgsmålet er om det, ud over at være en kompetence, også i sig selv betyder noget for elevernes læring.

Steffen Møllegaard Iversen har fulgt otte elever i et år. Han har blandt andet fokuseret på, hvordan eleverne opfatter sig selv som matematiske skrivere, dvs. hvilke normer og værdier de selv knytter an til, når de skriver matematiktekster.

Nyt fokus i matematikfaget

For at forstå dette skal man forstå, hvad skriftlighed i matematikfaget er i dag. Traditionelt har tekster i faget primært bestået af tre elementer: symboler, herunder tal, til at gennemføre et logisk ræsonnement. Dernæst diagrammer, som kan give overblik og visualisere resultaterne. Som det tredje element, skreven tekst, verbaltekst, som bidrager til den samlede tekst ved at kontekstualisere og skabe sammenhæng.

Undervisningen har hidtil prioriteret de to første elementer, gennem opgavetræning i den klassiske opdeling i opgave 1, 2, 3, osv., som ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre.

Gymnasireformen i 2005 øger fokus på skriftlighed generelt, og rapporter er blevet en del af matematikfagets skriftlighed. Dermed forskydes vægten fra de to første elementer over på verbalteksten. Eleven skal nu *også* skrive en redogørelse for processen i en sammenhængende tekst, så det kan forstås af

andre, når de løser matematiske opgaver.

Den hårde dreng og den bløde pige

Dette er i tråd med det skift, der er foregået i forskningens syn på læring. Læring ses ikke kun som noget, der foregår inde i hjernen på den enkelte, men også som noget socialt, noget som foregår i udveksling med andre. Fagene ses således som noget, der er påvirket af, at

MARIANNE ABRAHAMSEN



Ekstern lektor ved
Institut for Kulturvidenskaber – SDU



Syv ud af ti studerende er angste for matematik (Modelfoto)

STEFFEN MØLLEGAARD IVERSEN

Cand.scient. i matematik og filosofi
Har pædagogikum og har undervist fem år i gymnasiet. Ph.d.-studerende ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet og forventer at indlevere sin afhandling i foråret 2014.



”Kunsten at isolere x” – som videotekst. Vindervideo i en matematikkonkurrence.

eleven befinder sig i en kontekst, som her er skolen, og at det foregår sammen med kammeraterne i et fag, og som *også* er påvirket af vedkommendes identitet, at det er en ung, er mand eller kvinde, osv.

Videnskabsteoretisk vil det sige, at faget flytter sig fra et Piaget-inspireret kognitivt perspektiv til et Vygotsky-inspireret socio-kulturelt perspektiv med fokus på matematik som en måde at kommunikere på. ”Lad mig give et eksempel”, siger Steffen Møllegaard Iversen, ”opfattelsen af faget er i en vis forstand knyttet til elevernes opfattelse af sig selv. En elev i htx ser måske sig selv som ’videnskabsmand’, der arbejder med et problem, og som derefter redegør for det for en gruppe, eller for verden, om du vil, i en tekst. Det kan give motivation og engagement, fordi det rækker ud

over de traditionelle træningsopgaver. Kommunikationskravet giver dem mulighed for at opbygge en identitet, at se sig selv som en slags videnskabsmand.

Et andet eksempel kunne være piger, som har lyst til at skrive. De får faktisk mulighed for at udfolde sig i de nye typer af matematiske tekster, som de skal skrive.

Selvom eksemplerne måske er karrerede, er de reelle. I begge tilfælde får eleverne mulighed for at udfolde sig, både i forhold til læreren og over for sig selv og dermed at arbejde med matematikken på en måde, som de ikke har mulighed for andre steder i undervisningen”.

Nye muligheder for læring

Forskning viser, at skrivning kan være gavnligt som læringsredskab. Steffen Møllegaard Iversen understreger i tråd hermed, at der er et tydeligt potentiale i den matematiske skrivning: ”Man skal blot være klar over, at læringspotentialet *ikke* ligger i selve teksterne, men i den måde, der bliver arbejdet med dem, så de reelt giver eleverne nogle nye muligheder i faget”.

Vejen til undervisningen

Men hvordan integreres de nye krav til skriftlighed i undervisningen?

Steffen Møllegaard Iversen konstaterer: ” Hvis lærernes krav til rapporterne ’kun’ er en repetition af lærebogen - og dermed det samme som den traditionelle træning - åbner det *ikke* op for nye muligheder for eleverne til styrke deres interesse for faget og at se sig som naturvidenskabelige elever. Men der gøres et stort stykke arbejde ude i klasserne. Det udvikler sig, om end der er et stykke vej, før den del slår helt igennem. Der mangler stadig forskning, der kan hjælpe os med at forstå, hvordan elever kan lære at skrive matematik, og lære af at skrive matematik”.

STEFFEN MØLLEGAARD IVERSEN



Ph.d.-studerende ved Institut for Kulturvidenskaber – SDU

FAKTA

Det overordnede projekt, *Writing to learn, learning to write. Literacy and Disciplinarity in Danish Upper Secondary Education*, er støttet af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK) med en fireårig bevilling fra 2010 til 2014. Der er tilknyttet 10 forskere fra tre universiteter. Det er specielt ved at elevperspektivet er privilegeret. De samme elever følges fra 9.kl. til 3.g i alle fag. Det ledes af professor Ellen Krogh, IKV, SDU.

REFERENCER

Bekendtgørelsen for de gymnasiale uddannelser, læreplan i matematik (UVM.dk)

Ejersbo, L.R. ”Hjerne og matematiklæring” i Folkeskolen.dk, sept. 2012

Fredens, K. (2012) ”Mennesket i hjernen”. (Hans Reitzels Forlag)

Krogh, E. ”Faglighed og skriftlighed” i GymPæd 2.0, nr.2, 2009 (www.sdu.dk/gp2)

Hansen, S.H. (2008) ”Fortællinger i Naturvidenskaben” (ph.d.afhandling, NAMADI, SDU, *Writing to learn, learning to write. Literacy and Disciplinarity in Danish Upper Secondary Education*, Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK), 2010-2014

Vygotsky, L. S. (2004), *Pædagogisk Psykologi*. I: G. Lindqvist: Vygotsky, Læring som udviklingsvilkår, Klim

Grænser for pædagogik

– anvendelsesorientering i praksis

Pædagogik alene kan ikke løse alle problemer i undervisningen. Social baggrund og motivation er blandt de forhold, som også spiller ind i forhold til at finde løsninger. Men hvordan? Artiklen giver et bud på, hvordan et samspil mellem push- og pull-faktorer kan styrke elevernes beredskab til at overvinde vanskeligheder undervejs.

AF FINN WIEDEMANN OG LILLI ZEUNER

Push- og pull-faktorer

I denne artikel vil vi fremdrage nogle af de analyser og konklusioner, som vi kan udlede af vores følgeforskning i forbindelse med Region Syddanmarks projekt *Anvendelsesorienteret undervisning*.

Vores gennemgående påstand er, at der er grænser for pædagogik, og som en rammesætning af vores diskussion ser vi på *push-* og *pull-*faktorer på tre niveauer: et strukturelt, et kulturelt og et individuelt niveau.

Disse push- og pull-faktorer kan virke fremmende (push-faktorer) og hindrende (pull-faktorer) for de unges engagement.

Den pædagogiske kontekst

Groft sagt kan vi i disse år tale om to positioner inden for den pædagogiske forskning og debat. På den ene side finder vi en tendens hen imod standardisering af pædagogikken, hvor bestemte metoder, teknologier og greb anbefales. Skolen og undervisningsopgaven bliver at benytte pædagogiske metoder eller koncepter, der virker. På den anden side finder vi en tendens, der argumenterer for, at det pædagogiske møde er unikt, og at der ikke kan designes detaljeret for dette. Pædagogikken er et mål i sig selv og ikke et middel.

Anvendelsesorienteret undervisning

Region Syddanmarks projekt *Anvendelsesorienteret undervisning* indskriver sig i den optimistiske tendens, som ser pædagogiske løsninger og metoder som et centralt svar på de problemer, som karakteriserer uddannelsesverdenen i disse her år. I et større perspektiv er udviklingsprojektets hypotese, at såfremt vi finder de rigtige metoder og de rigtige måder at tilrettelægge og organisere undervisningen på, kan vi løse en række uddannelsespolitiske problemer - i dette tilfælde problemerne omkring elevernes frafald og deres motivation

Konkret har projektets omdrejningspunkt været at igangsætte pædagogiske udviklingsprojekter, hvor det anvendelsesorienterede sigte har spillet en central rolle. Det anvendelsesorienterede perspektiv, hvor teori og praksis forsøges bragt tættere sammen, nyder stor bevågenhed inden for uddannelsespolitikken i disse år og indgår blandt andet i den seneste HF-reform, ligesom ideen indgår som et centralt element i det nyeste udspil om folkeskolereform. I Region Syddanmarks projekt har det anvendelsesorienterede perspektiv indholdsmæssigt været centreret omkring pædagogiske projekter, hvor it, innovation – ofte ved hjælp af modellen KIE (kreativitet, innovation og entreprenørskab) samt CL

(cooperative learning) indgik. Især på Hhx har der været arbejdet med innovation, mens der på Stx og Htx har været arbejdet med it. Projekter, hvor CL indgår, går igen inden for alle medvirkende uddannelsesområder.

Uddannelsesorientering

Som hovedregel er eleverne positive over for de igangsatte projekter. Især fremhæver de, at projekterne har givet anledning til variation i undervisningsformerne. De fremhæver endvidere, at projekterne har virket motiverende og engagerende, sådan som det var intentionen.

Med hensyn til frafaldsproblematikken, er det værd at fremhæve, at 98 % af de adspurgte elever forventer at ville færdiggøre deres ungdomsuddannelse. De fleste elever befandt sig på undersøgelsestidspunktet i slutningen af 2. g. I alt 85 % af de adspurgte elever forventer at gå i gang

med en videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse efter endt ungdomsuddannelse. Dette er høje tal sammenlignet med, hvor mange unge der normalt går i gang med en videregående uddannelse. Med afsæt i undersøgelsen tyder noget på, at flere unge end sædvanligt er motiverede for at tage en videregående uddannelse. Det ser ud til, at projektet har virket fremmende for unges uddannelsesmotivation.

Surveyundersøgelsen, som specifikt har haft fokus på elevernes holdninger, peger dog også på, at vi kan tale om en række pull-faktorer, som nuancerer og delvist problematiserer hypotesen om, at projektet har virket fremmende for de nævnte forhold. Der eksisterer således en række stabile forhold, f.eks. elevernes indre motivation og deres social baggrund,

LILLI ZEUNER



Lektor i uddannelsessociologi ved Institut for Kulturvidenskaber – SDU

Push-faktorer	Pull-faktorer
Strukturelle faktorer: Institution	Social baggrund
Kulturelle faktorer: Pædagogik	Habitus
Individuelle faktorer: Individets motivation (ydre og indre)	Individets motivation (indre)

som ser ud til at være relativt uafhængige af, hvilken pædagogisk indsats som vælges.

Ydre og indre motivation

Elevernes motivation kan såvel understøtte som hæmme deres uddannelsesorientering. De *ydre* motiver vil som regel have en karakter, så de understøtter elevernes ønsker om at indgå i et fællesskab og om at tage en uddannelse. Det kan fx være motiver om at løse samfundsmæssige problemer på politisk eller administrativt niveau i en dansk kontekst, problemer på globalt niveau i form af fattigdom eller individuelle problemer, som kræver en særlig indsats. Vi taler altså om moralske bevæggrunde, og de er ikke særlig udbredte blandt de interviewede elever.

Pædagogik skal altid virke i en social og kulturel kontekst. Derfor er der grænser for, hvilke resultater den vil kunne frembringe, og hvilke barrierer og forhindringer af social, kulturel og individuel art, den vil kunne overkomme og dermed løse.

Det er til gengæld de *indre* motiver. Hertil hører motiver, som har udgangspunkt i elevernes egne behov og følelser. Det kan fx være behov for spænding og aktivitet i et kommende arbejde. Sådanne motiver kan være med til at fremme uddannelse, men gør det ikke nødvendigvis.

Disse resultater tyder på, at i de tilfælde, hvor eleverne er præget af ydre motiver, kan disse meget nemt

mødes af en pædagogisk indsats. De indre motiver kan i nogle tilfælde danne et godt udgangspunkt for en pædagogisk indsats, mens de i andre tilfælde kan vanskeliggøre denne indsats.

Social baggrund

Den sociale baggrund er ligeledes en faktor, som sætter grænser for den pædagogiske indsats. Vores motivationsundersøgelse viser, at de indre motiver er uden grund i sociale baggrundsvariabler. Til gengæld er de ydre motiver formet af forældrenes uddannelsesmæssige og

jobmæssige situation. Ønsket om at kunne gøre noget for andre i større eller mindre skala ser således ud til at være formet på den hjemlige arena. Den moralsk orienterede indsats ser ud til at være noget, eleverne lærer af deres

forældre. Det betyder da også, at uddannelsesperspektiverne er betinget af forældrenes sociale status. Disse rammer bliver habituelle hos eleverne, og bliver vanskelige at overvinde for lærerne. Man kan ikke tvinge den moralske orientering ned over eleverne. Også her finder vi grænser for pædagogikken.

Konklusion

Pædagogik skal altid virke i en social og kulturel kontekst. Derfor er

der grænser for, hvilke resultater den vil kunne frembringe, og hvilke barrierer og forhindringer af social, kulturel og individuel art, den vil kunne overkomme og dermed løse. Pædagogiske metoder kan ikke stå alene. De må virke inden for de grænser, som drages af elevernes motiver og deres sociale baggrund.

Såfremt uddannelse og pædagogisk organisation møder eleverne der, hvor deres motiver er, kan den virke stimulerende og engagerende, men såfremt uddannelse og pædagogisk organisation ikke møder de unge, hvor deres motiver er, kan det være vanskeligt at engagere de unge.

Vi ser, at traditionelle strukturelle baggrunds faktorer såsom køn og social baggrund spiller en rolle, når eleverne vurderer undervisning og uddannelse. En række af de nævnte faktorer er relativt stabile faktorer, som det er vanskeligt at ændre grundlæggende på, uanset hvilken form for pædagogisk organisering man måtte vælge.

FINN WIEDEMANN



Lektor i uddannelseskultur ved Institut for Kulturvidenskaber – SDU

Vi må derfor erkende, at pædagogik ikke kan løse alle problemer. Dette kan synes som en negativ konklusion. Vi vil dog i stedet hellere karakterisere det som en pragmatisk position midt imellem forestillingen om, at pædagogiske metoder og undervisning kan alt (den optimistiske position), og at pædagogiske metoder og undervisning intet kan (den pessimistiske position).

OM PROJEKTET

Region Syddanmark besluttede i 2010 i relation til målsætningen om, at 95 % af en årgang skal have en ungdomsuddannelse, at igangsætte et to-årigt udviklingsprojekt om anvendelsesorienteret undervisning. I en række forskellige institutioner for ungdomsuddannelser og nogle enkelte efterskoler blev der igangsat pædagogiske udviklingsprojekter, som skulle fremme de unges motivation for at gennemføre en uddannelse. Samtidig blev det besluttet at iværksætte en følgeforskning, hvis formål blev at beskrive indholdet og analysere konsekvenserne af udviklingsprojektet. Følgeforskningen har resulteret i to rapporter: *Pædagogik og motivation*, der udkom i juli 2012 i skriftserien *Gymnasiepædagogik*, og som byggede på kvalitative interview med elever og lærere samt observationer. I juni 2013 udkommer projektets anden og sidste rapport *Unge holdninger til pædagogik, viden og uddannelse*, som bygger på en survey-undersøgelse rettet mod projektets deltagende elever.

OM FORFATTERNE

Lilli Zeuner har forsket inden for det gymnasiepædagogiske felt. Bl.a. har hun beskæftiget sig med nye lærerroller i gymnasiet som konsekvens af gymnasireformen. Et andet felt har været den interdisciplinære undervisning som konsekvens af kravet om fagsamspil. Endelig har hun beskæftiget sig med unges uddannelsesvalg.

Finn Wiedemann har forsket i emner som uddannelseskultur, skoleudvikling og pædagogik inden for folkeskole- og ungdomsuddannelsesområdet.

IKV orienterer

Seneste udgivelser i skriftserien GYMNASIEPÆDAGOGIK

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 92](#) Unge holdninger til pædagogik, viden og uddannelse

Af Lilli Zeuner, Finn Wiedemann og
Stine Scheuer
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 91](#) Balancer på toppen—om karriere- veje, køn og ledelse i de gymnasiale uddannelser

Af Marianne Abrahamsen
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 90](#) Social inklusion/ eksklusion i tale og handling på HF og VUC

Af Dion Rüsselbæk Hansen
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 89](#) Innovation i gymnasiet, rapport 3 og 4

Af Michael Paulsen, Peter Hobel og
Torben Spanget Christensen
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 88](#) Pædagogik og motivation

Af Finn Wiedemann og Lilli Zeuner
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 87](#) Mobilens (u)muligheder

Forskningsrapportering af forsøgs-
og udviklingsprojektet M-læring i
gymnasiet ved IBC Kolding
Af Nikolaj Frydensbjerg Elf
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 86](#) Læringssamarbejde

En etnodidaktisk analyse af Coopera-
tive Learning på hf og VUC
Af Steen Beck og Michael Paulsen
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 85](#) Implementeringsledelse

Ledelse af den dobbelte gymnasie-
forms implementering
Af Peter Henrik Raae
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 84](#) Per aspera ad astra

Festskrift til Harry Haue
Redigeret af Erik Damberg
Kan læses [her](#).

[GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 83](#) Medarbejderindflydelse, kommu- nikation og roller på Gefion Gym- nasium

Social- og diskursanalytiske betragt-
ninger
Af Dion Rüsselbæk Hansen
Kan læses [her](#).

Abonnement

Abonnement på skriftserien Gymna-
siepædagogik kan opnås ved henven-
delse til Bettina Ross på betтина.ross@sdu.dk eller telefon 6550
3659.

Abonnementet tegnes for fire numre
ad gangen, og prisen for abonnemen-
tet på kr. 240 pr. fire numre dækker
instituttets udgifter til administration
og forsendelse.

Det er muligt at få tilsendt en enkelt
publikation (pris kr. 60), men man
kan også få det enkelte nummer ved
at downloade det gratis fra IKVs
hjemmeside, www.sdu.dk/ikv, eller
ved at afhente det på instituttet.

Masteruddannelsen i gymnasie- pædagogik

Masteruddannelsen i gymnasiepæda-
gogik på IKV er en professionsrettet
videreuddannelse på kandidatniveau.
Den åbner mulighed for personlig og
professionel udvikling via en indføring
i teorier, forskning og redskaber inden
for læring, didaktik og ledelse. Ma-
steruddannelsen i gymnasiepædago-
gik er den eneste danske masterud-
dannelse med en ren gymnasieprofil.

I de seneste år har der været øget
optag på masteruddannelsens to lin-
jer. Mere info og tilmelding ved hen-
vendelse til Katrine Andersen på katan@sdu.dk.